

kával és sejtelmes szimbólumokkal tárja fel a ráció rétege alatt rejtőző mélyebb valóságot. Babits *Gólyakalifa*, Harsányi Kálmán *Kristálynézók*, Török Gyula *Ikrek* és Cholnoky László *Tamás* című regényében öltött ez a közelítés alakot. És a Bálint Aladár által 1917-ben szerkesztett *Éjjél* című antológiában, amelynek előszavát Kosztolányi írta. Ez a kötet egész csokorralót válogatott össze a magyar írók »misztikus novelláiból«. »Ami valaha künn volt — olvassuk Kosztolányi szavait —, az ma bennünk van. Magunkban hordozzuk a kísérteteket. (...) Nincsenek titokzatos szobáink, mint a középkori várkastélyokban. De a lelkünkben még mindig vannak ilyen szobák.«

Csáth Géza lelkében is volt ilyen »szoba«: a morfinista magányos rejteke. És ebbe a titokzatos »szobába« engedett be egy fénysugarat, midőn a *Hamvazószerdában* önmagáról, romlásáról és csömöréről beszélt. Sorsának különös tragédiája, hogy amilyen következetes volt önismeretében, oly gyengének bizonyult elhatározásaiban. Önkritikája jobban működött, mint veszélyérzete, mint az önfenntartás ösztöne.

POMOGÁTS BÉLA

A SZORGALMAS KUTATÓMUNKA SZÉP PÉLDÁJA

Zentai Monográfiái Füzetek 1—22.

Zentai Füzetek 1—19.

Zenta, a Tisza melléki kisváros 1966-ban ünnepelte fennállásának 750. évfordulóját. Hét és fél évszázad még a történelemben is igen hosszú időszakot ölel fel, az emberi társadalom fejlődését a korai középkortól egészen napjainkig. Zenta névével ugyanis egy 1216. évből származó okiratban találkozunk először. A letűnt évszázadok háborús eseményei a mai Vajdaság területén döntően kihatottak a város fejlődésére is. Az ősi településből az idők folyamán kifejlődött helység kétszer is elpusztult az átvonuló hadak pusztítása folytán, azonban a pusztulást mindkét esetben követte az újjáépítés és a békés építőmunka időszakai, s a Tisza menti városka kiállta az idők viharát.

1961. október 28-án Zenta népbizottsága határozatot hozott, hogy a város fennállásának 750. évfordulója alkalmából kiadja a várostörténeti monográfiát. A művelődési tanács a monográfia megírása körüli teen-

dők megszervezésére szerkesztő bizottságot nevezett ki. A főszerkesztő Erdélyi István lett, a bizottság tagjai pedig Danilo Branovački, dr. Burány Béla, Katona Pál, dr. Szeli István, Tóth Horgosi Pál és Nesztor Vukov.

Túlzás nélkül elmondhatjuk, hogy a bizottság az elmúlt 13 évben igen sikeres és termékeny munkát végzett. A város legjobb történészei, közéleti és kulturális munkásai, szakemberei vállalkoztak az egyes témák feldolgozására, de nem maradt el a más városokban élő munkatársak segítsége sem.

A monográfia szerkesztő bizottsága eddig több mint húsz füzetet adott ki. Számunkra legérdekesebbek a város történetével kapcsolatos füzetek, amelyek a település fejlődésének egyes időszakára vonatkozó kérdéseket dolgozzák fel. Igen értékesek azonban a művelődéstörténetre, a gazdasági fejlődésre, a város földrajzára és etnográfiájára,

továbbá növény- és állatvilágára vonatkozó füzetek is.

Nincs módunkban részletesen írni minden füzetéről, azért ez alkalommal csak a történelmi és munkásmozgalmi kérdésekkel foglalkozó munkákat ismertetjük. Már az első füzetek kiadása ismertetést ígér. (Szeli István *Zenta írói*, Dobos János *Srednje škole*, Fábri Nándor *Zenta földrajza*.)

Ezután következett Fábri Jenőnek a *Zenta története 1526-ig* című füzete. Mindössze 56 oldalas, s 1965-ben jelent meg 500 példányban. A szerző nagy figyelmet fordított az ősi helység kialakulásának körülményeire. Magyarázatot fűz még a helység nevének eredetéhez is. Igen érdekes a Zenta környéki helységekre vonatkozó rész. (Mágocs, Bátka, Césztó, Karjad, Kalocsa, Likasegyháza, Tornyos, Kevi, Kokot, Salamontornya és Kisszinte.)

A tatárjárás idején Zenta elpusztult, de hamarosan újjáépítették. Ezután egy ideig a budai káptalan birtokában volt, majd pedig Szeged város közigazgatási hatásköréről tesznek említést a korabeli hivatalos okmányok. Később elkerülte a Dózsa-lázadás okozta belső társadalmi megrázkódtatásokat, azonban 1526 tavaszán, amikor a török hadak elözönlöttek Dél-Magyarországot, ismét elpusztult.

Két fontos füzet következett a város egészségügyi intézményeinek történelméből. Dr. Vigh Agostonnak, a város nyugalmazott és köztisztviselő orvosának műve, *A zentai kórház története*, és mr. Huszágh László könyve, *A zentai gyógyszertárak története*.

Lelkiismeretes kutatómunka és gondos válogatás előzte meg Dobos János *Földmunkás-megmozdulások 1896/1897 — Okmányok az 1897. évi zentai földmunkás-megmozdulások történetéhez* című okmánykötetének kiadását. Ebben a kötetben a szerző 33 értékes okmányt jelentetett meg Zenta munkásságának gazdasági harcáról a nagy aratósztályok idején. A szerző a válogatott okmányoknak a kötetben közölt részét megfelelő periodizációban négy részre osztotta. Az első rész (kilenc okmány) a szocialista szervezkedés fellendülési időszakára vonatkozik (1896—1897), a második részben (12 okmány) az osztályellentétek éleződését ismertet-

te, a harmadikban pedig a város munkásságának 1897. május 23-i ismét összetűzését a hatóságokkal (hat okmány). A negyedik rész (hat okmány) a munkásság gazdasági küzdelmeinek eredményeire és ennek kapcsán a munkaadókkal kötött megegyezésre vonatkozik.

A nyolcadik füzetben ismét Fábri Jenő munkája következett *Szenta a török uralom alatt* címmel. A szerző munkáját a már kiadott irodalmi anyag alapján írta meg, elismerést érdemel azonban, hogy minden, a téma szempontjából ilyen vonatkozású forrásmunkát felhasznált. Helyzetképet adott a Duna—Tisza közéről a mohácsi vész után, majd a török közigazgatás bevezetése utáni néprajzi változásokat ismertette. Szyntha a török hódoltság idején jelentéktelen helységgé törpült. Az első fennmaradt török adókövetéséből (1580—82) láthatjuk, hogy mindössze nyolc házzal van képviselve. Ennyi volt az adózó házak száma az 1590—91. évi adókövetés szerint is. A szerző figyelmét nem kerültk el a Zenta környéki helységeket sem, amelyeknek lakosai ugyancsak főképp szerbek voltak (Bátka, Füzes, Csejtó, Kalocsa, Vastorok, Adorján, Földvár, Ludas).

Munkájában felhasználta Evlia Cselebi török útleíró művét is, aki 1664—66-ban beutazta a magyarországi török területeket és megfigyeléseit egész kötetnyi útirajzban jegyezte fel. Ebből is látható, hogy Zenta jelentéktelen település volt. A mű kétharmad részét az 1683-ban kezdődő osztrák—török úgynevezett hosszú háború időszakának szentelte, s részletesen ír a már nagyrészt ismert első (1686), valamint a második zentai csatáról (1697).

Folytatásként irodalomtörténeti füzetet jelentettek meg: Szeli István—Božidar Kovaček *Pisci Sente*. A 10. füzet a mezőgazdaság fejlődését dolgozta fel alapos szakismerettel (ing. Rácz Vilmos *Poljoprivreda u Senti I*. A 11. füzet *Kulturni život III*. címmel került kiadásra, a 12. füzet pedig Guelmino János *Zenta és környékének növényei* című munkájának szentelték.

Ezután következett Dobos János *Kommunista szervezkedés Zentán (Okmányok a zentai munkásmozgalom történetéhez) 1918—1929*. című okmánykötete, amely 1969 áprilisában pártunk megalakulásának 50.

évfordulója alkalmából jelent meg. (13. füzet) A kötet 27 válogatott okmányt tartalmaz. A szerző bevezető tanulmányában megállapítja, hogy az októberi forradalmat, a Magyar Tanácsközbiztársaság fennállását és a Jugoszlávia Kommunista Pártjának megalakulását követő évtizedben Zenta munkásmozgalma új tartalommal gazdagodott és minőségi, forradalmi munkásmozgalommá fejlődött, amikor is a kommunisták vetették át a szociáldemokratáktól annak vezetését. A megjelentetett okmányok híven tükrözik a párt legális időszakában (1919–1921) az alkotmányozó nemzetgyűlés megválasztása előtti rendszeres agitációját és a hatósági terrort a fokozódó kommunista propaganda ellen. Ez a terror tovább fokozódott 1921-ben, az Obznana bevezetése után; a még fennálló szakszervezeteket is feloszlatták, a kommunista mozgalmat pedig mély illegálisba kényszerítették. Az 1924 utáni időszakra vonatkozó néhány okmány bizonyítja a szerzőnek a könyv előszavában megfogalmazott tézisé, hogy az 1924 és az 1929 közötti időszakban a párt helyi szervezete taglétszámban megerősödött, szervezetileg kiépült és forradalmi tevékenysége egyre teljesebben kibontakozott. Ebben az időszakban véglegesen a kommunista párt vette át Zenta munkásmozgalmának irányítását.

Ezután ismét gazdasági történelemre vonatkozó füzeteket láthatunk. (Tolmácsy Géza: *Pénzügyi élet I. Bankok és részvénytársaságok* — 14. füzet; ing. Rác Vence: *Mezőgazdaság II., Klimatológiai vizsgálatok Zentán* — 15. füzet; ing. Rác Vilmos: *Pedológiai vizsgálatok Zentán* — 16. füzet; Tolmácsy Géza: *Pénzügyi élet II. A tőkes világ kereskedelmi magánvállalkozóinak, szövetkezeteinek és részvénytársaságainak cégjegyzéke 1876-tól a II. világháború befejezéséig* — 17. füzet. Történelmi vonatkozásban fontos füzet következett ezután: Szekeres Lászlónak, a Szabadkai Városi Múzeum ismert régészének tudományos munkája: *Zenta és környéke története a régészeti leletek fényében*. A 110 oldalas könyv ugyancsak magyar nyelven jelent meg, és tudományos alapossággal megírt szövegrészén kívül számos fényképlusztrációt közöl a város és annak környékén

végzett ásatások alkalmával felszínre került archeológiai leletekről, amelyek a neolitikus korai és a korai középkorig terjedő időszakra vonatkoznak. Érdekes adatokat szolgáltat még a Vajdaság területén is élt, de már a történelem szintpadáról leltűnt népek (kelták, szarmaták, hunok, gepidák, avarok) életkörülményeiről, de a honfoglaló és a hamarosan letelepedő magyarok életére vonatkozó leletek ismertetése is számos új adattal gazdagítja történelmi ismereteinket.

Ezután következett 20 A sorozatjelzéssel Tolmácsy Géza *A zentai társadalmi egyesületek 1918-ig c. munkájának I. része* és a 20 B jelzés alatt második rész. Mind a két füzetet 1972-ben adták ki. A múlt évben megjelentették a 21. füzetet is, amelyben Katona Pál a zentai mozik történetét dolgozta fel. A 22/A füzet (*Testnevelés és sport a két háború között I.*) szerzője Tolmácsy Géza, aki a 19. füzetet is írta (*A zentai sport és testnevelés krónikája*).

Külön figyelmet érdemelnek azok a füzetek, amelyek nem a monográfiai bizottság keretében, hanem a történelmi levéltár, vagy pedig a művelődési és közoktatási közösség kiadásában jelentek meg. Az első 15 füzet tárgykörünkön kívül esik, de a teljesség érdekében felsoroljuk őket: 1. *Thurzó- emlékfüzet Thurzó Lajos halálának 10. évfordulójára* (szerkesztő Szelei István); 2. *Jovan Đorđević* (dr. Božidar Kovačević); 3. *Adalékok Zenta könyvtáreléteinek történetéhez* (Az adatokat összegyűjtötte Erdélyi István és Katona Pál); 4. Szelei István: *Egy versíró szocialista a század elején*; 5. *Stampa o slikarskoj koloniji*; 6. Szelei István: *Majtényi Zentán*; 7. *Senčanski teme u raznim granama kolekcionarstva*; 8. *Zenta környéki népballádák* (dr. Bűrany Béla gyűjtése); 9. *Istorijat mostova kod Sente*; 10. *Izborni u. Senti* — 1963 — *Választások Zentán* (II. 1963; III. 1967; IV. 1969.); 11. *Privredni i turistički vodič*; 12. *Jovan Muskatirović*. Három levél faksimiléje (összeállította Milivoje Gašović és Erdélyi István); 13. Erdélyi István: *Bibliografija senčanskih izdanja*; 14. *Sedamstopedesetogodišnjica Sente*.

Dobos János *Zenta az árutermelés és polgárosodás kialakulásának időszakában* című munkája (15. füzet)

A történelmi levéltár kiadásában jelent meg 1967-ben, s a város újabb kori társadalmi és gazdasági fejlődését ismerteti. Lelkismeretes kutatómunka és alapos szakismeret eredménye. Bemutatja a zentai sáncok szervezeti felépítését a tiszai határvidék megszervezésének időszakában (1700—1702). A Rákóczi-féle szabadságharc idején (1703—1711) a tiszai vidéket ért pusztításokat Zenta sem kerülhette el. A szabadságharc utáni békés időszak, a felújuló gazdasági élet az áruforgalom és a kereskedelem élénküléséhez vezetett. Hosszas huzavona után a 1741. évi VIII. törvénycikk kimondta a tiszai határvidék felszólítását és a vármegyébe való visszahelyezését. Bár a volt határőrök ezután is bizonyos kiváltságokat és autonómiát élveztek, jó részük 1752-ben mégis kivándorolt, közülük sokan Oroszországba. Ezután következett a magyarok és némileg a szlovákok letelepítése. A Tisza-vidék ezután kamarai területnek számított, s a város lakosai is jobbágyok voltak, közvetlen földesúr nélkül, s ez a kamarai kiváltságos jobbágyosság — származását és összetételét tekintve — Zentán is igen heterogén volt. A békés évtizedek gazdasági fellendülést hoztak, továbbfejlődött a mezőgazdaság és az állattenyésztés, majd a kézműipar is. A fejlődés továbbá előmozdítja a kialakuló áru- és pénzgazdálkodást, amely — mint a szerző munkájának befejező részében megállapította — Zentát kedvező földrajzi fekvésénél fogva, a gazdasági élet egyik Tisza menti központjává, piacává fejlesztette.

Folytatásként a következő füzetek jelentek meg: Tripolszky Géza — Andruskó Károly: *Ády* (Az októberi forradalom 50. évfordulójára — 16. füzet); *Zentai helyismereti képek* (17. füzet); *Zentai amatőrfestők ex librisei* (18. füzet).

A 19. füzet — Dobos János: *Zentai kommunisták 1919—1944* — pártunk megalakításának 50. évfordulója alkalmából jelent meg 1969-ben. A gyűjtemény a Jugoszláv Kommunista Párt és a Jugoszláv Ifjúkommunista Szövetség felszabadulás előtti zentai tagjairól ad rövid áttekintést. A szerény kiadvány megjelenését több éves adatgyűjtés és kutatás előzte meg, mégsem mondható teljesnek, nyilván hibátlannak

sem. A füzet nem közli a párt 1945 előtti tagjairól az eddig begyűjtött teljes adatokat, csupán rövid életrajzot ad. Külön ügyeltek a tárgyi bizonyítékokkal is alátámasztható adatközlésre. Dobos János utószavában még megjegyezte, hogy a munkás- és a népfelszabadító mozgalom eddig összegyűjtött anyagából állt össze a 98, nagyjából részben csupán mozgalmi adatokat tartalmazó életrajz, több esetben azonban nem rendelkeztek még a legelemibb szemlélyi adatokkal sem. Nem is volt cél az olvasmányos biográfiák megírása, hanem a fél évszázados pártévforduló alkalmából a helyi kommunista mozgalom és egyben az ezzel kapcsolatos gyűjtőmunka számbavétele. E fogyatékok ellenére is azonban a füzetet az egyik legjobb zentai kiadványnak tartjuk, s Dobos János szorgalmas és sokéves kutatómunkáját külön kiemel-nénk.

Az említett gyűjtemény után, amelynek adatai a népfelszabadító harc időszakára is vonatkoznak, a megszállók elleni harc zentai mártírjainak életrajzi jellegű leírásai következtek. Tripolszky Gézának a *Zentától Hangonyig* című műve Ósz Szabó János zentai forradalmár életútjáról és hősi haláláról szól (19/2. füzet). Ósz Szabó János már ifjú éveiben megismerte a kizsákmányoltak életének minden keserűségét. Téglyagári munkás, majd segédfűtő volt. Bekapcsolódott a munkásmozgalomba. Nem volt még húszéves sem, amikor a kommunista párt helyi szervezetének tagjává választották. A Horthy-hadsereg bevonulása után, a többi elvtárral együtt, követte a párt felhívását a megszállók elleni harcra. A nagy lebukások idején azonban őt is elfogták. A rögtönítélő bíróság november 7-i zentai tárgyalásán a mozgalom részvevőinek tíz tagját halálra ítélték, de négynek utólag megkegyelmezték; ezek között volt Ósz Szabó János is. A budapesti Margit körúti, majd a váci fegyintézet lakója, hamarosan azonban az egyik munkaszolgálatos egységgel a keleti frontra irányítják. A voronyezi frontáttörés után megkezdődött »a tervszerű« visszavonulás nyugat felé. Ósz Szabó Jánosnak sikerült egyik társával átszöknie az oroszokhoz. Diverzans akcióra képezték ki őket. Először a lengyel partizánok-

hoz kerültek. Később, 1944. augusztus 8-án, egy magyarokból és oroszokból álló, 13 tagú partizáncsoport tagjaként a Bükk-hegységben ereszkedett le ejtőernyőjével. A fasiszta katonasággal teli térségben a kis csapat hamarosan felmorzsolódott az egyenlőtlen küzdelemben. Egy részük elesett; közöttük volt Ósz Szabó János is. A többiek, két-tő kivételével, fogságba kerültek, s ezeket is később kivégezték. A szerző művében egyúttal felteszi a kérdést, hogy vajon indokolt volt-e 13 embert a kilátástalan küzdelemben és a biztos halálba küldeni csak azért, hogy bizonyos számú katonát lekössenek rövid időre.

Székely Ilona könyve, a *Halálra ítéltve*, önéletrajz, amelyet ugyancsak a zentai levéltár adott ki 1971-ben, a népfelkelés 30. évfordulója alkalmából (19/3. füzet). A műhöz Dobos János írt előszót, amelyben megállapítja azt is, hogy »Székely Ilona emlékezése még egy szempontból egyedülálló: Abból a helyi bizottságból, amely 1941-ben a Jugoszláv Kommunista Párt Központi Vezetőségének július 12-i kiáltványa alapján a forradalmi szervezkedést megindította, irányította és összefogta, egyedül Székely Ilona maradt életben.«

A szerző önéletrajzában az elmúlt évtizedeknek az emlékezetre gyakorolt hatása alig látszik: az események felsorolásánál igen értékes adatokat találunk a zentai helyi szervezet és a szakszervezeti mozgalomról, főleg 1941 elejétől az áprilisi összeomlásig terjedő időszakra. A helyi bizottságnak Székely Ilona is tagja volt. Külön megemlékezett a helyi bizottság kapcsolatairól az adatai kommunistákkal (Bakos Kálmán), a szabadkai kerületi bizottsággal (Mayer Ottmár, Wohl Lola) és a tartományi pártbizottsággal (Radivoj Čirpanov). A népfelszabadító mozgalom azonban Zentán sem volt mentes a vajdasági mozgalomra egyébként is jellemző fogyatékoságoktól. (A rövid háborúban való reménykedés, a szovjet ejtőernyősök várása stb.) A könyv legmeggrázóbb része kétségtelenül a letartóztatások, a hírhedt tunelban való kínzások és a november 7-i rögtönítélő bírósági eljárás leírása. Székely Ilona is azok közé a halálraítéltek közé tartozott, akiknek pár nappal később megkegyelmezték, azonban vé-

gig kellett nézniök elvtársaik kivégzését. Ezzel zárul önéletrajza.

Katona Pál munkája — *Meggyőződésből tettem — Gerő István élete és munkássága* — ugyancsak a történelmi levéltár kiadásában jelent meg 1972-ben. (19/4) Ehhez a kiadványhoz ismét Dobos János, a levéltár igazgatója írt rövid bevezetőt, kiemelve, hogy a zentai jeles forradalmár életrajzának kiadását már majdnem egy évtizede elodázták az említett források hiánya miatt. Ezt a kiadványt pótolta Katona Pál könyve, amelyben a forradalmár életének, tevékenységének és forradalmi szerepének leírásán kívül egyúttal megjelentette dr. Gerő István irodalmi próbálkozásait is, mert Gerő István ritka szabad idejében versírással is foglalkozott.

Dr. Gerőt nem anyagi helyzete vitte a kommunista mozgalomba, hanem meggyőződése és a kizsákmányoltakkal való együttérzése. 1940 őszén szervezték be a mozgalomba, s rövidesen beválasztották a párt helyi bizottságába is. A megszállás első napjaiban letartóztatták, majd deportálták. Június elején szabadult. Visszatérése után azonban töretlen erővel haladt tovább a megkezdett úton. Fogorvosi rendelője lehetővé tette a feltűnés nélküli pártmegbeszéléseket az ellenállás, a diverzáns és a rohamosztagok megszervezésének időszakában. Tevékenységéért őt is letartóztatták és a november 7-i rögtönítélő tárgyaláson halálra ítélték, s négy nappal később, őt elvtársával együtt, felakasztották.

Katona Pál nemcsak életrajzi adatokat közöl, hanem dr. Gerő István munkásságát is elemzi. Az első rész az általános politikai helyzetéről és ennek zentai vetületeiről szól. Külön figyelmet szentel a forradalmár eszmei-politikai tevékenységének. A második rész munkásságára vonatkozik, ahogyan azt az ellenség látta és felderítette a rögtönítélő bírósági eljárás során. Kitűnik, hogy a helyi bizottságban a rohamcsapatok és ennek szervezése céljából a katonai bizottság felállítását sürgette, s a részletfeladatok tekintetében a helyi bizottság tagjait a Lenin-levél tanulmányozására utasította, illetve maga is oktatta őket. A harmadik részben a szerző értékelést ad dr. Gerő István tényleges

politikai munkásságáról, különös tekintettel a szabotázsszakciók előkészítésében vállalt szerepére.

A zentai füzetek meggyőzően bizonyítják, hogy — szerény feltételek mellett is — szép eredmények születhetnek, ha tartós és lelkes munka termékei. A példaadás már más községekben is követésre talált. Ezzel kapcsolatban elég megemlítenünk a szabadkai monográfiai bizottság

munkáját, vagy a topolyai szorgalmas kutatómunkát. Ezzel szemben mennyire lehangolólag hat az újvidéki »példa«, ahol még 1969-ben, a város felszabadulásának 25. évfordulója alkalmából a községi képviselőtestület díszülésén egyhangúlag határozta a város monográfiájának megírásáról, az azóta eltelt években azonban semmi sem történt ezen a téren.

Dr. MÉSZÁROS SÁNDOR

EGY ORSZÁG TÜKRE

JANOŠ KADAR: *Politika socijalističke Mađarske.*
Komunist, Belgrád — Forum, Újvidék, 1973.

Jugoszlávia és Magyarország népei és vezetői között az utóbbi időkben egyre szorosabb együttműködés bontakozik ki minden téren. Ennek az együttműködésnek kulturális, de politikai tanúsága is az a tény, hogy — mint már meg is emlékeztünk róla folyóiratunk hasábjain — legutóbb Budapesten könyv alakban kiadták elnökünk, Josip Broz Tito válogatott beszédeit és cikkeit. Ez a gesztus magában véve is beszédes bizonyosság a barátság légkörére, a kölcsönösség azonban csak akkor látszik igazán, ha ehhez hozzáesszük még azt is, hogy ugyanakkor itt nálunk, a belgrádi Komunist és az újvidéki Forum együttműködésével Kádár Jánosnak, a Magyar Szocialista Munkáspárt első titkárnak egy szláv nyelvű kötete is kiadásra került, mely válogatást ad — a Kossuth Könyvkiadónál, valamint az egyes lapokban megjelent — cikkeiből, beszámolóiból, nyilatkozataiból, interjúiból. Mindezek az írások az utóbbi nem egészen két évtized magyarországi történéseit, a magyarországi helyzet alakulását tükrözik felénk őszinte, kendőzetlen szavakkal, s éppen ez az őszinteség adja meg mély hitelességüket.

Kádár János személyében a leg-hivatottabb személy szól e könyvön át Magyarországról, mint ahogyan a leghivatottabb személy üzenetét közvetítette a magyar nép felé elnökünk Budapesten kiadott könyve is. Kádár János neve annyira összeforrt a legújabb magyar történelemmel, annyira egyet jelent vele, mint ahogyan Jugoszlávia mai élete is elképzelhetetlen Tito nélkül. Kádár János 1957 óta, vagyis tizenhét esztendeje áll már a Magyar Szocialista Munkáspárt és ezzel lényegében az egész ország élén, s ennek a tizenhét esztendőnek a politikai, társadalmi, gazdasági, kulturális és konkrétan még irodalmi eseményei is szorosan kapcsolódnak az általa képviselt pártvonalhoz. Kádár János, az ember, elválaszthatatlan Kádár Jánostól, a politikustól, s éppen ez az egységbe forrott alakja teszi a mai magyar politikai életnek mai valóságos talajából kinövő vezéralakjává. A nép köréből, a munkásosztály sorából került a párttitkár tisztségébe, s minden bizonynyal elsősorban ez a népi gyökere a magyarozata annak, hogy mindvégig megmaradt az egyszerű szavak emberének. Ez azonban a való-